

Zondag 31 december 2024 (wit)

Gereformeerde kerk Nieuwendijk

Orde van dienst

Lied vooraf: 91a: 1, 2, 3 (Wie in de schaduw Gods mag wonen)

Welkom (ouderling)

KOMEN

Begroeting en bemoediging

Lied 451: 1, 2 (Richt op uw macht)

* Kyrie: met een gedicht van de Israëlische dichter Uzie Hitman

* Kyrielied: lied 463: 1, 6, 7, 8 (Licht in onze ogen)

* Glorialied: lied 657: 1, 2, 3, 4 (Zolang wij ademhalen)

WOORD

Bijbellezing Jeremia 31: 15-17

Psalm 130a: 1, 3 (Uit angst en nood stijgt mijn gebed)

Bijbellezing Matteüs 1: 18 - 2: 18 in drieën met steeds een gezongen Taizé-lied er tussen:

1. Matteüs 1: 18-25
2. Taizé 3 (Blijf bij mij en waak hier met mij) 1x (zie bijlage)
3. Matteüs 2: 1-12
4. Taizé 3 (Blijf bij mij en waak hier met mij) 1x
5. Matteüs 2: 13-18
6. Taizé 3 (Blijf bij mij en waak hier met mij) 1x

Preek

Inleiding

Stef Bos schreef enkele jaren geleden het lied '[Geef licht](#)' bij het werk van Kerk in Actie voor kinderen.

Zijn lied is blijvend actueel.

Net zoals het spreken namens en het opkomen voor kinderen.

Het lied van Stef Bos begint met het donker worden.

Gordijnen dicht, kortere dagen, inkeer.

Het brengt je in herfststemming, in kerstsfeer – maar dat is een Nederlands perspectief.

Zijn lied raakt in zijn eerste couplet ook aan iets anders.

Aan een ander soort duister:

de dromer staat alleen.

zingt hij...

Kinderen staan als geen ander open voor dromen.

Kinderen zijn daarom voor volwassenen van grote betekenis.
De mensheid schaadt niet alleen het kind, maar verduistert de menselijkheid
als ze zich vergrijpt aan het kind en dromen wegzet als onzin.
Luisteren wij naar het 1^e couplet van zijn lied.

Stef Bos “Geef licht” deel I 1,5”

Het wordt steeds vroeger donker
De winter is in zicht
Alles keert naar binnen
De gordijnen gaan weer dicht
De tijd staat op een kruispunt
Niemand weet waarheen
De schoonheid is soms ver te zoeken
De dromer staat alleen

Geef licht
Geef licht
Voor een uitweg uit het donker
Geef wat er vaak niet is
Geef licht
Geef licht
Geef alles wat je hebt
Geef de liefde een gezicht (geef, geef.... Licht)

Preekdeel A

Gemeente van de Heer,
zusters en broeders,

Het had een klein bericht op pagina 4 van onze krant moeten zijn.
Ergens ver weg is een massagraf aangetroffen...
Een bericht waarbij je kunt denken: het is toch wat! – om door te gaan naar
het financieel nieuws.

Maar Matteüs maakt het voorpaginanieuws.
Om de dromer.
De dromer staat alleen,
zingt Stef Bos.
Maar niet als het aan Matteüs ligt.

Op het eerste gezicht gaat het in het verhaal vooral over brute macht.
Zoals dat ook is met oorlogen en vluchtelingen van over heel de wereld.
De brute macht schokt én intrigeert, we blijven er graag naar staren.

Want macht trekt ook aan.
Er is altijd wel een politiek of economisch belang om naar machthebbers te
blijven kijken – ook als ze bruto geweld gebruiken.
Media schenken aandacht aan de groten, de geweldenaars.

Zelf zijn we gevoelig voor mensen met macht: we lachen mee met hun grapjes, proberen mee te praten over hun onderwerpen.
Maar... hoe vrij zijn we dan om kritisch te kijken naar de verantwoordelijkheid die macht met zich meebrengt?
En: hoe vrij zijn we dan om te zien hoe kleine mensen zich redden te midden van de machthebbers?

[...]
Het bijbelverhaal doet dat anders.
Matteüs houdt oog voor de dromers.

Net zoals Lucas noemt Matteüs in dit hoofdstuk wel de machthebber – Herodes.
Maar 2/3 van alle woorden zijn voor de zoekende wijzen, de wenende vrouwen, de dromende Jozef en de stille Maria.
Voor de gesmoorde stem van het kind.

Wie hen in het oog blijft houden ontdekt de keerzijde van macht zonder verantwoordelijkheid: angst bij de machthebber voor het kwetsbare.
En je gaat dan ook zien hoe die kwetsbare mens zich redt.

Jozef is hier voorbeeld van de dromer.
Drie-, viermaal droomt hij.
En telkens neemt hij zijn droom serieus.
Zó serieus dat zijn leven er helemaal voor op de schop gaat.

Ook de wijzen zijn dromers naast Jozef.
Maar met veel meer nadruk zet Matteüs de verscheurde moeders naast de dromer.

Die blijven roepen tegen de aandacht in die we hebben voor machthebbers.
Die blijven roepen in de diepte van hun hel.
In hun dromen bezoeken hen hun herinneringen – nooit meer zonder traan.
Hun nageslacht leeft in haar ziel – en Matteüs vertelt blijvend haar verhaal.

Stef Bos “Geef licht” deel II 1,5”

Zie de wereld om ons heen
Zie de leugen die regeert
Zie de ongeleide leiders
Zie hun volk dat crepeert
En zie de oorlog die maar doorgaat
Ook al is ze ver van hier
Onze wereld is te klein
Om het niet te willen zien

Geef licht
Geef licht
Geef ruimte en geef uitzicht
Geef wat er vaak niet is
Geef licht

Geef licht Geef alles wat je hebt Geef de liefde een gezicht (geef, geef.... Licht)

Preekdeel B

Er is helemaal niets dat Herodes ontschuldigt.
Er is geen leiding van boven geweest, geen duistere macht uit de hel.
Geen hoger doel, geen zogenaamd algemeen belang maakt zijn daad
aanvaardbaar.
Het is machtsmisbruik – een sluw politicus.
Waarom? Omdat het kan.

Het kwaad heeft echter doorgaans iets heel alledaags, zakelijks, machtigs en
zelfs aantrekkelijks.
Kwaad is zelden een monster dat je direct herkent.
Mensen zijn zelden echt, tot op het bot, kwaadaardig.
Volgens Hannah Arendt is het grootste kwaad in de wereld het niet-nadenken.

Herodes geeft een bevel.
Het wordt pas daadwerkelijk gruwelijk als zijn soldaten het bijna gedachteloos
uitvoeren.

Kwaad is alledaagser dan we willen.
Waar werk ik gedachteloos mee aan ontwrichtend kwaad?

Ik wil niet zeggen dat er in ons allen een Herodes schuilt.
Maar wel dat in ons allen het verlangen schuilt om mee te doen met de groten
der aarde, en hun misstappen toe te dekken.
Bij elke oorlog zijn er godsdiensten die zich binden aan de machthebber.
Dictators kunnen rekenen op zegeningen, ook als ze over lijken gaan.
Mensen zien persoonlijk de machtigen graag naar de ogen.

De taal van macht is aantrekkelijker dan het kwetsbare leven. .
Aantrekkelijker dan het kerstkind
Aantrekkelijker dan de dromer
Aantrekkelijker dan rouwende moeders.

In de meesten van ons leeft het verlangen zo snel mogelijk voorbij verdriet te
komen.
Dat gebeurt in het dagelijks leed, als rouwenden te horen krijgen dat het nu
toch wel over moet zijn, na 6 maanden.
Maar soms ook bij onbegrijpelijk groot leed – zoals een Jood die te horen
kreeg dat het nu toch onderhand maar eens klaar moet zijn met zijn
holocaust...

Daarom mogen we dit verhaal niet overslaan.
Om alledaags kwaad in ons eigen leven bloot te leggen: waar volgen we
zonder vragen degenen die over lijken gaan?

Waar vergeten we bij het kijken naar de machthebbers om naar onze ziel te luisteren?

Waar vergeten we degene die droomt van vrijheid, maar wordt uitgezet, illegaal leeft in een land met de mond vol over vrijheid?

Stef Bos "Geef licht" deel III

Ik stak mijn kop onder de grond
Maar de haan die bleef maar kraaien
Alsof hij zei je moet iets doen
Om een verschil te kunnen maken
Je kunt verdrinken in cynisme
Alsof het toch niets uit zal halen
maar in de verte schijnt een ster
Die de richting kan bepalen

En Hij geeft licht
Geeft licht
Voor een uitweg uit het donker
Voor wat er vaak niet is
Dus geef licht
Geef licht
Geef alles wat je hebt
Geef de liefde een gezicht. (geef, geef.... Licht)

Preekdeel C

Als we onze kop uit het zand halen, is het verreweg het makkelijkst om te gaan schreeuwen dat de slechterik bovenmenselijk slecht is.

Roepen dat de slechterik een monster is dat ver van ons af staat.

Zodat wij, die dat samen roepen, met elkaar een clubje 'goeieriken' zijn.

Wij weten hoe het zit.

Wij zijn tegen het monster.

Wij zijn goed – ... een verleidelijk verhaal.

Maar juist als we ons daarop richten kijken we – gek genoeg – voorbij aan de kleine mensen.

Want die zijn er niet mee geholpen als wij hén gaan vertellen:

...die man is een monster!

Als we ons in die taal terugtrekken vormen we een bolwerk.

En staan juist de kwetsbare mensen, de slachtoffers, erbuiten.

En zien we over het hoofd dat er ook een gewone man is, met een gewone vrouw, uit een gewoon dorp.

Zien we de rouwende moeders over het hoofd.

Kijk daarom nog eens: Herodes komt niet in de stal.

Hij komt niet bij de rouwende moeders.

Niet omdat hij er niet welkom is.

Ook niet omdat hij er niet mag komen, vanwege zijn bruutheid.

Nee: hij komt er gewoon niet.

Want het is een plek waar de macht gering, klein is.

En daar weigert hij te komen – daarom staat hij buiten de stal, angstig voor zoveel onmacht.

Maar komen wij er dan wel in?

Zijn wij dan wel bereid om onze macht gering, klein te laten worden?

Want alleen dan kom je naast deze mensen, deze vrouwen, deze Jozef te staan.

Matteüs probeert dit, en richt zich nadrukkelijk op hen, de kleine mensen.

En zo ziet hij dat deze gewone man opstaat.

Hij ziet dat Jozef bereid is om alles te laten vallen, om wille van een droom.

Hij staat op, de vader, die nergens bij in te delen is.

Hij staat op, hij staat op, – de dromer.

En de moeder draagt het kind.

Matteüs richt zich nadrukkelijk op de kleine mensen.

Ik hoor hem Uzie Hitman nazeggen, bij het schrijven van zijn evangelie:

*Ik zou willen dat u wist,
mijn God,
ik zou alleen maar willen dat u wist...*

En zo wordt de roep van de rouwende moeders in dit rauwe verhaal een onverwachte opening voor de ziel...

Een stem is te horen in Rama,

een weeklacht en bitter geweest:

Rachel die weent over haar kinderen

en zich geen troost wil laten toeroepen

omdat zij er niet meer zijn!

Zij-zwijgen-niet.

[...]

De kindermoord grijpt ons aan – maar het zou een leeg krantenbericht blijven zonder het opstaan van Jozef en Maria!

Het is geen goed bericht als we niet Jozef zien opstaan, met zijn Maria en zijn zoon.

Want in dat dromen van Jozef, in dat opstaan van hem en zijn vrouw, fluistert Gods adem.

[...]

De kindermoord grijpt ons aan – maar het zou een leeg krantenbericht blijven zonder het wenen van de moeders.

Zonder hun wenen zouden we zeggen dat God slimmer is of handiger dan Herodes of verborgen zijn macht doorzet...

Maar nee, bij hun geweest staat ook God machteloos.

Daar verzucht, daar weent God in haar tranen.

[...]

De kindermoord grijpt ons aan – maar het zou een leeg krantenbericht blijven zonder een kerk die er bij blijft, wakend en biddend.

Hun klacht stáát, en mag nooit weg worden gelezen, gezongen of gebeden.

Dit – dit ís de wereld, waarin God onder ons ademt.

In dít leven, dit rauwe leven, luistert en fluistert Geest.

In dit leven is onze taak: blijven vertellen, blijven bidden en roepen, blijven zingen en stilzijn.

Gisteren en morgen.

We mógen het verhaal van deze vrouwen niet verzwijgen.

We móeten door het verhaal heen – een heilig moeten.

Een plek waar de macht klein en kwetsbaar is geworden.

Alleen zó kunnen wij reisgenoot zijn voor dromers en asielzoekers of wenende moeders.

Alleen zó kunnen we de deur open zetten, als daar vanavond op wordt gebonkt door iemand die voor haar of zijn leven moet vrezen.

Alleen zó kunnen we kerk in het dorp zijn.

En nog iets: alleen zo kunnen we eerlijke gesprekspartner zijn voor wie ontdekt dat zij of hij meewerkt aan een wereld, een beleid, een politiek, een bedrijfsvoering die kleine mensen tot kind van de rekening maken.

Matteüs blijft gericht op die man, die vrouw en dat kind die nergens bij horen waar wij ze graag bij zouden willen indelen.

Die gewone man die droomt, opstaat en op weg gaat.

Want het kind, het kind, het kind...

Matteüs blijft luisteren naar de schreeuw uit de diepte.

De klacht van de vrouwen.

Want het kind, het kind, het kind...

Op de grens van het nieuwe jaar kunnen we vragen: wat willen we doen?

Wat nemen we ons voor?

En we lezen een schurend verhaal, barstens vol vragen, dat bij ons hoort.

Dat zegt ons: blijf luisteren.

Blijf luisteren.

Blijf luisteren.

Matteüs maakte het voorpaginanieuws, maar meer dan dat.

Hij trekt je erin – opdat we de namen blijven noemen van wie onderliggen.

Blijf, waak, bid.

Zing

Amen.

ANTWOORD

Zingen: Taizé 3 3x (Blijf bij mij en waak hier met mij) – zie bijlage

Voorbeden, Stil gebed, Onze Vader

GAAN

Lied 919: 1, 2, 3 (Gij die alle sterren houdt)

Zegen

Lied 919: 4 (Christus, stille vaste ster)